

ΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να συγκεντρώσετε από τον ημερήσιο τύπο μιας εβδομάδας σχόλια και άρθρα που αναφέρονται στα δικαιώματα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις που μελέτησες σε αυτό το κεφάλαιο. Όλες τις ημερήσιες εφημερίδες θα τις βρείτε και στο διαδίκτυο (π.χ. www.in.gr). Το υλικό να το κατατάξετε στις κατηγορίες δικαιωμάτων (ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά).

Είναι πολύ δύσκολο να καταγράψει κανείς τα άρθρα ή τα σχόλια όλων των εφημερίδων μιας εβδομάδας τα οποία σχετίζονται με τα δικαιώματα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις των πολιτών. Από τη μελέτη δύο κυριακάτικων εφημερίδων στις 26-2-2006 συνάγεται το συμπέρασμα πως τα περισσότερα δικαιώματα των πολιτών καταπατούνται. Ενδεικτικά επισημαίνουμε σχετικές αναφορές, με την παρατήρηση πως κάθε αναφορά ενδεχομένως σχετίζεται με περισσότερα από ένα δικαιώματα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις αυτών:

- Ξέπλυμα μαύρου χρήματος.
- Σκανδαλώδεις προμήθειες εξοπλισμού των ΤΕΕ - Επερώτηση στη Βουλή.
- Αποφυγή ενημέρωσης των πολιτών από την κυβέρνηση.
- Τοποθέτηση κομματικών στελεχών στο Δημόσιο.
- Το κοινωνικό πρόσωπο της κυβέρνησης πέθανε στα λιμάνια.
- Η επανάσταση των «αδικημένων» μπαμπάδων - Ο Σύλλογος για την Αν-δρική και Πατρική Αξιοπρέπεια αγωνίζεται για την αναθεώρηση του Οικο-γενειακού Δικαίου που ευνοεί κατά 99% τις συζύγους.
- Ο μπαμπούλας του ασφαλιστικού.
- Συλλάβετε τον Μπλάντιτς, προτροπή του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (ο Μπλάντιτς, στρατηγός της Σερβίας, κατηγορείται για εγκλήματα πολέμου).
- Θανατική καταδίκη για λάθος ένοχο.
- Κυκλώματα εκμετάλλευσης ναυτικών.
- Η βόμβα στο τέμενος Ασκαρίγια πυροδοτεί συγκρούσεις σουνιτών και σιιτών.
- Συγκάλυψη των ενόχων των τηλεφωνικών υποκλοπών διαβλέπει η Αρχή Διαφύλαξης του Απορρήτου των Επικοινωνιών.
- Επίθεση σε βάρος του προέδρου της ΓΣΕΕ.
- Έγιναν πλούσιοι από την πτώχευση μικρών και μεγάλων εταιρειών.
- Ο αυτοδίδακτος ιστορικός που οδεύει στη φυλακή (πρόκειται για τον Ντέιβιντ Ίρβινγκ που αμφισβήτησε το ολοκαύτωμα).
- Αφήστε στην άκρη το Σύνταγμα και φροντίστε να μπουν στη Βουλή όλες οι επαγγελματικές ομάδες, οι άνεργοι και οι συνταξιούχοι.
- Έξυπνες κάμερες (για την εξουδετέρωση της τρομοκρατίας).
- Συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην παιδεία και στον πολιτισμό θέλουν οι πολίτες κτλ.

2. «Η ομάδα μου αδικήθηκε στον αγώνα της Κυριακής και οι φίλαθλοι οργανώσαμε πορεία διαμαρτυρίας στο κέντρο της πόλης και κλείσαμε τους δρόμους. Γιατί μας διέλυσε η Αστυνομία; Ελευθερία δεν έχουμε;» Το δικαίωμα που προβάλλει ο νέος στο παράδειγμα αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος; Γράψτε και άλλα παραδείγματα δικαιωμάτων που προβάλλονται καθημερινά και καταγράψτε ποια από αυτά ασκούνται καταχρηστικά.

Το δικαίωμα της διαμαρτυρίας που ασκούν οι φίλαθλοι είναι μια μορφή ελέγχου των παραγόντων που διέπραξαν το αδίκημα. Το Σύνταγμα όμως ορίζει πως τα δικαιώματα του ενός φτάνουν μέχρι εκεί που αρχίζουν τα δικαιώματα των άλλων. Όταν κάποιος ξεπερνά αυτά τα όρια κάνει κατάχρηση δικαιώματος. Οι διαμαρτυρόμενοι φίλαθλοι έκλεισαν τους δρόμους και με αυτό τον τρόπο καταπάτησαν το δικαίωμα των συνανθρώπων τους για ελεύθερη και ασφαλή διακίνηση.

Ανάλογο παράδειγμα είναι των ναυτεργατών απεργών που απαγορεύουν τον απόπλου των πλοίων από τα λιμάνια, με αποτέλεσμα να προκαλούν μεγάλη ζημιά στους αγρότες και στους κατοίκους των νησιών, οι οποίοι από τη μία δεν μπορούν να εφοδιαστούν με προϊόντα και από την άλλη αδυνατούν να διαθέσουν τα δικά τους προϊόντα. Επίσης, οι υπάλληλοι τραπεζών ή οι καθηγητές όταν απεργούν δεν επιτρέπουν στους συναδέλφους τους που θέλουν να εργαστούν να εισέλθουν στο χώρο εργασίας τους, καταπατώντας έτσι το δικαίωμά τους για εργασία. Ανάλογη είναι η περίπτωση των μαθητών ή των καθηγητών που αγωνίζονται και απεργούν για την παιδεία, χωρίς να κάνουν τίποτε οι ίδιοι για την αναβάθμισή της, περάν της χρήσης του δικαιώματός τους να απεργούν. Σε όλες τις περιπτώσεις, πάντως, οι διαμαρτυρόμενοι θεωρούν ότι το κράτος ευθύνεται για όλα τα κακά που συμβαίνουν.

3. «Είμαι γυναίκα επαγγελματίας οδηγός, αλλά οι εταιρείες προτιμούν τους άντρες οδηγούς». Με βάση ποιο δικαίωμα η νέα έπρεπε να προσληφθεί; Τι μέτρα παίρνει γι' αυτό η πολιτεία; Επισκεφτείτε τις ιστοσελίδες της Γενικής Γραμματείας Ισότητας www.isotita.gr και του Κέντρου Ενημέρωσης για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ) www.keithi.gr και παρουσιάστε παραβιάσεις του δικαιώματος ισότητας των φύλων και τα μέτρα προστασίας που λαμβάνει η Πολιτεία.

Η νέα γυναίκα βάσει του δικαιώματος στην εργασία έπρεπε να προσληφθεί, εφόσον βέβαια είχε περισσότερα προσόντα και ικανότητες από τον άνδρα, και να μην αποκλεισθεί μόνο για το λόγο ότι είναι γυναίκα. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, οι άνδρες και οι γυναίκες έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις. Η ισότητα αυτή είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιων αγώνων (φεμινιστικό κίνημα) και στην πατρίδα μας και σε όλο τον κόσμο και αφορά την ισότητα ψήφου, την ισότητα στην εργασία και στην αμοιβή, την ισότητα στο διορισμό σε δημόσιες θέσεις, την ισότητα ευκαιριών και γενικά την ισότητα σε κάθε τομέα της κοινωνικής, πολιτικής κτλ. ζωής.

Η ισότητα ανδρών και γυναικών απέναντι στο νόμο έχει σήμερα θεσμοθετηθεί με σειρά νόμων και κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα. Το άρθρο 22

ρυθμίζει το ζήτημα της ίσης αμοιβής για ίσης αξίας εργασία καθώς και της μητρότητας. Τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και η χώρα μας αντιμετωπίζουν τις όποιες ανισότητες με λήψη θετικών μέτρων, ανάμεσα στα οποία είναι το υποχρεωτικό ποσοστό υποψήφιων γυναικών για τις δημοτικές εκλογές (ποσόστωση) και η επιχορήγηση εργοδοτών για την πρόσληψη γυναικών.

Παρ' όλα αυτά, η πλήρης ισότητα των δύο φύλων δεν έχει επιτευχθεί ακόμη. Μια γυναίκα έχει λιγότερες πιθανότητες από έναν άνδρα να εξελιχθεί και να καταλάβει διευθυντική θέση. Η μητρότητα και η άδεια κύησης και λοχείας αποτελούν αποτρεπτικό παράγοντα όχι μόνο στην ανέλιξη αλλά και στην πρόσληψη των γυναικών. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις γυναικών που απολύθηκαν όταν άρχισαν να εγκυμονούν. Ακόμη και οι αμοιβές διαφοροποιούνται καθώς οι γυναίκες αμείβονται λιγότερο από τους άνδρες, ενώ πολλές φορές πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης από τους εργοδότες τους. Χαρακτηριστικό της προκατάληψης που υπάρχει εις βάρος των γυναικών είναι το γεγονός πως η ποσόστωση των υποψήφιων γυναικών έχει θεσμοθετηθεί μόνο για τις δημοτικές εκλογές και όχι για τις βουλευτικές ή τις ευρωεκλογές.

4. «Περπατώ στην πόλη και οι άλλοι λένε υποτιμητικά: "Ο Πακιστανός". Το έχω ακούσει τόσες πολλές φορές...» Να βάλετε τον εαυτό σας στη θέση ενός μετανάστη, ενός ατόμου με ειδικές ανάγκες, μιας γυναίκας άνεργης. Καταγράψτε αντίστοιχα με το παράδειγμα πιθανά προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Συνδέστε τα με τα αντίστοιχα δικαιώματά τους που καταπατούνται.

Οι μετανάστες θεωρούνται από πολλούς κατώτεροι άνθρωποι. Ιδιαίτερα στη σημερινή κοινωνία όπου το χρήμα έχει αναγορευθεί υπέρτατο κριτήριο της αξίας του ανθρώπου, ο μετανάστης, που μοιραία δεν έχει τα απαραίτητα για τη ζωή στο βαθμό που κατέχουν οι άλλοι, υποτιμάται και πολλές φορές γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης από πολλούς ρατσιστές και εθνικιστές. Αρκετοί βέβαια εξ αυτών θεωρούν υπεύθυνους τους μετανάστες είτε για την ανεργία είτε για την εγκληματικότητα που επικρατεί στη χώρα υποδοχής τους.

Όμως, σύμφωνα με το Σύνταγμα, όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι όσον αφορά τα ατομικά τους δικαιώματα και γι' αυτό ο καθένας οφείλει να σέβεται την τιμή και την αξιοπρέπεια του άλλου, ανεξάρτητα από τη φυλή, το χρώμα, την κοινωνική θέση. Αυτός που συμπεριφέρεται με αγένεια σε έναν ξένο καταπατά ένα από τα πιο σημαντικά ατομικά δικαιώματα του πολίτη, αυτό της ισότητας και της προσωπικής ελευθερίας.

Όσον αφορά τα άτομα με ειδικές ανάγκες, η Πολιτεία με τη λήψη μέτρων προστατεύει και μεριμνά γι' αυτά. Σήμερα, ούτως ή άλλως, έχει γίνει συνείδηση σε όλους ότι πρόκειται για άτομα όχι με ειδικές ανάγκες αλλά με ειδικές ικανότητες. Εξάλλου, πολλοί από αυτούς είναι χαρισματικοί άνθρωποι και εντυπωσιάζουν με τα επιτεύγματά τους.

Η Πολιτεία προνοεί γι' αυτά τα άτομα, θέτοντας σε κυκλοφορία ειδικά λεωφορεία που διευκολύνουν την πρόσβαση και τη μετακίνησή τους, εφοδιά-

ζοντάς τα με ειδικά αμαξίδια, πριμοδοτώντας τα για την πρόσληψή τους στο Δημόσιο ή ορίζοντας κάποιο ποσοστό θέσεων γι' αυτά.

Δυστυχώς, όμως, μερικοί άνθρωποι περιφρονούν ή αδιαφορούν γι' αυτά τα άτομα αφού με τα αυτοκίνητά τους παρεμποδίζουν την πρόσβασή τους στις ειδικές διόδους που οι Δήμοι έχουν κατασκευάσει για την απρόσκοπτη μετακίνησή τους στους δρόμους. Αυτή η έλλειψη κοινωνικής ευαισθησίας εκ μέρους των περισσότερων πολιτών αποτελεί και το μεγάλο παράπονο αυτών των ατόμων. Οι συνάνθρωποί τους με τη στάση τους καταπατούν το δικαίωμα της ισότητας και της προσωπικής ελευθερίας τους, της ελεύθερης και ασφαλούς κυκλοφορίας και μετακίνησής τους και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς τους, δυσκολεύοντας τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Όσον αφορά τους ανέργους, πολλές φορές στη συνείδηση πολλών ανθρώπων συνδέονται με τους αέργους, αυτούς που δε θέλουν να εργαστούν. Έτσι, είναι δυνατό να θεωρούνται τα άτομα αυτά οκνηρά και «κηφήνες». Η προκατάληψη αυτή μπορεί να οδηγήσει σε ρατσιστική συμπεριφορά που καταπατά το ατομικό δικαίωμα της ισότητας όλων των πολιτών αλλά και το κοινωνικό δικαίωμα της εργασίας.

5. «Όταν είσαι σε αναπηρική καρέκλα δεν μπορείς να κινηθείς ελεύθερα στην πόλη. Δεν υπάρχουν ράμπες στα κτίρια, στα πεζοδρόμια και στα λεωφορεία». Ένα εκατομμύριο υπολογίζονται τα άτομα με αναπηρίες στη χώρα μας. Άτομα με κινητικά προβλήματα, ανικανότητα όρασης, ομιλίας, ακοής, άτομα με ψυχικές ή άλλες χρόνιες ασθένειες. Να κάνετε μιαν έρευνα στην τοπική σας κοινότητα για τον αριθμό αυτών των ατόμων. Επισκεφτείτε το Δήμο και ενημερωθείτε για τα μέτρα υποστήριξής τους. Να διαμορφώσετε στην τάξη σας προτάσεις υποστήριξης των ατόμων με αναπηρίες και να τις συζητήσετε.

Είναι βέβαιο πως σε κάθε Δήμο υπάρχουν άτομα με ειδικές ανάγκες. Η Πολιτεία λαμβάνει μέτρα για τη στήριξη των ατόμων αυτών. Αν έχουν έναν ορισμένο βαθμό αναπηρίας (πάνω από 67%), τους δίνεται αναπηρική σύνταξη για να καταστεί δυνατή η επιβίωσή τους. Ακόμη, τους παρέχεται το δικαίωμα, αν είναι μαθητές, να εξεταστούν με ευνοϊκότερο τρόπο και να περάσουν σε κάποια σχολή, εφόσον το επιθυμούν. Πέρα από αυτό, η Πολιτεία υπολογίζει κάποιο ποσοστό θέσεων στις δημόσιες υπηρεσίες αποκλειστικά για τα άτομα με ειδικές ανάγκες ή επιδοτεί τις επιχειρήσεις για την πρόσληψή τους ή τους πριμοδοτεί σε σχέση με τους υπόλοιπους υποψηφίους. Επίσης, οι Δήμοι δημιουργούν ράμπες στα διάφορα κτίρια και στους δρόμους και θέτουν σε κυκλοφορία ειδικά λεωφορεία για να διευκολύνουν τη μετακίνησή τους και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή. Επίσης, τίθενται στη διάθεσή τους, εφόσον το χρειάζονται, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι εξειδικευμένοι γιατροί. Οι Δήμοι, τέλος, και οι διάφορες υπηρεσίες εξυπηρετούν τα άτομα αυτά εκτός σειράς προτεραιότητας.

Βέβαια, εκείνο που αναζητούν περισσότερο τα άτομα αυτά είναι η ηθική και ψυχολογική στήριξη. Αναπτέρονται το ηθικό τους όταν κάποιος τους

κρατά συντροφιά, όταν συζητά μαζί τους, όταν βγαίνουν βόλτα, όταν τα βοηθά να διεκπεραιώσουν κάποια υπόθεσή τους κτλ. Τα παιδιά με κάποιου είδους αναπηρία πρέπει να βρουν διέξοδο από την καθημερινότητά τους και να ασχοληθούν με κάποια δραστηριότητα προκειμένου να ξεχάσουν, όσο είναι δυνατό, το πρόβλημά τους.

Βέβαια, όλα αυτά δεν είναι εύκολα στην εφαρμογή και απαιτούνται και σχετική εμπειρία και γνώση. Γι' αυτό κρίνεται σκόπιμο να υπάρξει προηγούμενος συνεργασία με ειδικούς ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς κτλ. Επίσης, κάποιοι μαθητές μπορούν να βοηθήσουν τους συμμαθητές τους με αναπηρίες στα μαθήματά τους. Σε αυτό το πλαίσιο η Πολιτεία έχει προβλέψει την «κατ' οίκον» διδασκαλία. Τελευταία επίσης είχε εφαρμοστεί ένα πρόγραμμα με τον τίτλο «Βοήθεια στο σπίτι», το οποίο ήταν διαδεδομένο ακόμη και στα χωριά. Αυτό το πρόγραμμα παρείχε παρόμοιες υπηρεσίες, ωστόσο φαίνεται πως δεν προωθείται εξαιτίας του κόστους που απαιτείται για την εφαρμογή του. Πάντως, είναι λογικό πως χωρίς χρήματα λίγα πράγματα μπορούν να γίνουν προς αυτή την κατεύθυνση από την πλευρά της Πολιτείας.

6. Ποια είναι τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις σας ως μαθητών του Γυμνασίου; Να ενημερωθείτε από τον Κανονισμό του σχολείου σας, τον Κανονισμό Μαθητικών Κοινοτήτων και τη νομοθεσία που θα βρείτε στο σχολείο.

Οι μαθητές του Γυμνασίου, όπως και οι μαθητές του Λυκείου, έχουν κάποια δικαιώματα και κάποιες υποχρεώσεις, τα οποία απορρέουν από τους νόμους και τις διατάξεις του Υπουργείου Παιδείας, τον Κανονισμό Λειτουργίας του σχολείου και τον Κανονισμό των Μαθητικών Κοινοτήτων.

Οι μαθητές έχουν υποχρέωση να πηγαίνουν στο σχολείο σε καθορισμένη ώρα, να συμμετέχουν στην πρωινή συγκέντρωση, να παρακολουθούν τα μαθήματα ανελλιπώς, να προσέχουν την ώρα της διδασκαλίας και να μη δημιουργούν προβλήματα, να έχουν κλειστά τα κινητά τους την ώρα του μαθήματος, να εκτελούν με ευσυνειδησία τις εργασίες τους, να συνεργάζονται με τους συμμαθητές και τους καθηγητές, να δικαιολογούν τις απουσίες τους, να λαμβάνουν μέρος στις εξετάσεις, να είναι ευπρεπώς και κόσμια ντυμένοι, να συμμετέχουν στις εκδηλώσεις του σχολείου, να ψηφίζουν στις εκλογές για την ανάδειξη των μελών των μαθητικών κοινοτήτων, να τηρούν το σχολικό χώρο καθαρό κτλ.

Παράλληλα, όμως, οι μαθητές έχουν το δικαίωμα να κάνουν τις απουσίες που προβλέπονται από το νόμο, να αξιώνουν την ευσυνειδητή εκπλήρωση των υποχρεώσεων από την πλευρά των καθηγητών, να ζητούν αντικειμενική αξιολόγηση, να απαιτούν το σεβασμό της προσωπικότητάς τους, να προσδιορίζουν οι ίδιοι την εμφάνισή τους μέσω των μαθητικών κοινοτήτων, να απολογούνται σε περίπτωση τιμωρίας, να προσφεύγουν στις ανώτερες εκπαιδευτικές αρχές όταν νομίζουν πως αδικούνται, να ζητούν αναβαθμολόγηση των γραπτών τους, να ενημερώνονται για την πρόοδο και την εξέλιξή τους κτλ.

7. Από τις ιστοσελίδες των περιβαλλοντικών οργανώσεων να ενημερωθείτε για τα επίκαιρα περιβαλλοντικά προβλήματα. Να επιλέξετε ένα από αυτά και να γράψετε μια παρουσίαση-ενημέρωση για την τάξη.

«Ένα επίκαιρο παγκόσμιο περιβαλλοντικό πρόβλημα είναι το λεγόμενο El Niño. Πρόκειται για ένα γιγαντιαίο ατμοσφαιρικό φαινόμενο ανύψωσης της θερμοκρασίας μεγάλων μαζών ωκεάνιων υδάτων που περιοδικά εμφανίζεται στο Νότιο Ειρηνικό, ανοιχτά του Περού. Στις αρχές της δεκαετίας του '80 οι επιστήμονες είχαν διακρίνει ότι κατά μήκος του Ισημερινού, στον Ειρηνικό, εμφανίζονταν περιοδικά αποκλίσεις της θερμοκρασίας των επιφανειακών υδάτων μέχρι και 6 βαθμούς Κελσίου προς τα πάνω. Ταυτόχρονα οι δυνατοί τροπικοί άνεμοι που φυσούσαν κατά μήκος του Ισημερινού εξασθενούσαν και οι θερμές υδάτινες μάζες παρέμεναν στις ανατολικές περιοχές του Ειρηνικού, με αποτέλεσμα καταιγίδες να πλήττουν τις κεντρικές περιοχές του Ειρηνικού και όχι τη Νοτιοανατολική Ασία, όπως γινόταν παλαιότερα.

Το φαινόμενο αυτό φθάνει στο αποκορύφωμά του το Δεκέμβριο και οι ψαράδες του Περού έδωσαν σε αυτό το πρωτόγνωρο φαινόμενο το όνομα El Niño, που στα ισπανικά σημαίνει «θείο βρέφος». Από τότε το φαινόμενο αυτό απέκτησε παγκόσμιο χαρακτήρα. Οι επιστήμονες μάλιστα προειδοποιούν πως αναμένονται ξαφνικές πλημμύρες, ξηρασίες, καταστροφικές κατολισθήσεις και καταστροφές στις καλλιέργειες σε ορισμένες περιοχές. Οι ανομβρίες που είχαν παρουσιαστεί τα τελευταία χρόνια στην Ινδονησία και στην Αυστραλία, οι καταιγίδες που πλήττουν το Μεξικό, το Περού και οι ασυνήθιστες βροχοπτώσεις σε περιοχές της Βόρειας Ευρώπης αποτελούν κατά τους επιστήμονες ενδείξεις πως το φαινόμενο αυτό ελέγχει τις καιρικές συνθήκες του πλανήτη.

Τα αίτια του El Niño δεν είναι ακόμη γνωστά. Αποδίδονται όμως από κάποιους στους τροπικούς ανέμους που πνέουν ακανόνιστα από τη Νότια Αφρική προς την Ασία. Οι θερμοκρασίες των ωκεάνιων υδάτων τότε, ενώ θα έπρεπε να πέφτουν, λόγω της εξάτμισής τους, αυξάνονται και έτσι αλλάζουν την κατεύθυνση των ρευμάτων του Νοτίου Ειρηνικού, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ακραία καιρικά φαινόμενα. Το φαινόμενο διαρκεί δύο με πέντε χρόνια, εκδηλώνεται περίπου κάθε πέντε χρόνια και η χειρότερη μορφή του ήταν αυτή του 1982. (Αθανασάκης, Αρτ., Κουσούρης, Θεοδ., Κονταράτος, Σ., Αρχές Περιβαλλοντολογικών Επιστημών, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 1999, σελ. 199-200)

8. Οι βιότοποι προστατεύονται από την πολιτεία. Ενημερωθείτε γι' αυτούς από τις ιστοσελίδες www.wwf.gr. Μπορείτε να επισκεφτείτε με ομάδα μαθητών έναν από τους ελληνικούς βιότοπους, να τον μελετήσετε, να ενημερωθείτε από τους υπεύθυνους και να παρουσιάσετε τη μελέτη σας στην τοπική κοινωνία μέσα από ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής αγωγής.

Θεμελιώδης οικολογική έννοια και μονάδα είναι το οικοσύστημα. Αυτό αποτελείται από τη βιοκοινότητα, δηλαδή τους πληθυσμούς των διαφορε-

τικών ειδών, ζώων και φυτών, που ζουν στο ίδιο περιβάλλον, και το βιότοπο, το αβιοτικό τμήμα του περιβάλλοντος, δηλαδή το κλίμα και το έδαφος. Ο βιότοπος είναι ο φυσικός χώρος στον οποίο ζει μια βιοκοινότητα.

Οι βιότοποι είναι πολύ σημαντικοί και για τη χώρα μας. Αυτοί μπορούν να μας βοηθήσουν να μελετήσουμε από κοντά τις λειτουργίες, τις παραγωγικές διαδικασίες, τις αλληλεξαρτήσεις των φυσικών οικοσυστημάτων και να αποκτήσουμε έτσι οικολογική συνείδηση και ευθύνη. Στη χώρα μας τα σπουδαιότερα οικοσυστήματα και οι βιότοποι κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες:

- Στους **Εθνικούς Δρυμούς**, όπως του Ολύμπου, του Παρνασσού, της Πάρνηθας, της Πίνδου, της Πρέσπας, του Σουνίου κτλ.
- Στα **αισθητικά δάση**, όπως της Μονής Καισαριανής, της Κουλάδας των Τεμπών, της νήσου Σκιάθου, της Στενής Ευβοίας, του δασικού συμπλέγματος της Όσσας κτλ.
- Στα **μνημεία της ελληνικής φύσης**, όπως ο πλάτανος Πausανίου Αιγίου, η δρυς Περιθωρίου, ο πλάτανος της Άρτας, η ελιά Καλαμάτας κτλ.
- Στους **υγρότοπους**, όπως οι εκβολές του Έβρου και του Νέστου, η λίμνη Κερκίνης, οι εκβολές του Αξιού, η μικρή Πρέσπα, ο κόλπος της Άρτας, η ακτή του Μεσολογγίου κτλ.

Ένας εθνικός δρυμός και υγροβιότοπος που καθιερώθηκε το 1974 και προστατεύεται διεθνώς είναι αυτός των Πρεσπών. Η μοναδικότητα της περιοχής προφέρει καταφύγιο στα υδρόβια μεταναστευτικά πουλιά που διαβιούν εκεί. Ο δρυμός περιλαμβάνει δρυοδάση και μεικτά φυλλοβόλα δάση από γαύρους, σφενδάμους, τρεμολεύκες και σημύδες. Υπάρχουν όμως και καθαρά μεσογειακά δέντρα όπως αγριοφιστικιές, ενώ υψηλότερα απαντούν δάση από δρυς, έλατα και συστάδες κέδρων. Η υποαλπική βλάστηση περιλαμβάνει άφθονες ορχιδέες και ενδημικά είδη.

Η υδρόβια βλάστηση και η πανίδα της λίμνης είναι αρκετά πλούσιες. Η πτηνοπανίδα αποτελείται από αγριόπαπες, ερωδιούς, πελαργούς, κορμοράνους και μοναδικούς πελεκάνους, σπάνια πουλιά στην Ευρώπη. Πλούσια, επίσης, είναι και η πανίδα από μεγάλα θηλαστικά ζώα, τα οποία είναι κοινά στον ελληνικό χώρο, καθώς και από αρπακτικά πουλιά.

Οι Πρέσπες (μικρή και μεγάλη) θεωρούνται ένα μοναδικό οικοσύστημα, όπου η γεωγραφική θέση, το κλίμα και η σύνθεση της χλωρίδας και της πανίδας αποτελούν άριστες συμβιωτικές συνθήκες ύπαρξης και διατήρησης ορισμένων σπάνιων ειδών.

ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΗ

Α. Τελειώνοντας τη μελέτη και συζήτηση του κεφαλαίου αυτού και εφόσον κοίταξες τις περιλήψεις και κατανόησες τις καινούργιες έννοιες, θα πρέπει να μπορείς να απαντήσεις σύντομα τις παρακάτω ερωτήσεις. Σε όποιες συναντάς δυσκολία, συμβουλέψου και πάλι το αντίστοιχο μάθημα.

1. Ποια η σημασία των θετικών μέτρων για τις γυναίκες; Ανάφερε μερικά. Υπάρχουν τέτοια μέτρα και για άλλες κατηγορίες πληθυσμού;

Το Σύνταγμα της χώρας μας αίρει πολλές ανισότητες εις βάρος των γυναικών. Έτσι, πέρα από την κατοχύρωση του δικαιώματος του εκλέγαν και του εκλέγεσθαι και την τροποποίηση του οικογενειακού δικαίου (1983), που θεωρούσε τον άνδρα κεφαλή του σπιτιού, παρέχει στις γυναίκες δυνατότητες να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και παίρνει μέτρα για την εξάλειψη των ανισοτήτων, όπως είναι η συμμετοχή τους στην πολιτική και στην εργασία. Τέτοια μέτρα είναι το υποχρεωτικό ποσοστό υποψήφιων γυναικών στις δημοτικές εκλογές (ποσοστόωση) και η οικονομική επιχορήγηση για την πρόσληψη γυναικών. Τα μέτρα αυτά θεωρούνται θετικά, γιατί καταργούν τις ανισότητες, κατοχυρώνουν την ισότητα ανδρών και γυναικών έως ένα βαθμό και πετυχαίνουν τη συνοχή της κοινωνίας.

Παρόμοια μέτρα που διασφαλίζουν το δικαίωμά τους στην εργασία λαμβάνονται και για τους αλλοδαπούς εργαζομένους, τους Έλληνες πολίτες με ειδικές ανάγκες, τους ανέργους κτλ.

2. Γιατί όταν υπερασπίζομαι το δημοκρατικό πολίτευμα υπερασπίζομαι και τα δικαιώματά μου;

Τα δικαιώματα του ατόμου αποτελούν τη βάση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Όταν, λοιπόν, κάποιος υπερασπίζεται το δημοκρατικό πολίτευμα, υπερασπίζεται τα δικαιώματά του, και γι' αυτό η προσπάθεια της δημοκρατίας αποτελεί υποχρέωσή του, η οποία προβλέπεται από το Σύνταγμα.

3. Ποιοι νόμοι κατοχυρώνουν τα δικαιώματά σου, όταν βρίσκεσαι έξω από την Ελλάδα;

Όταν βρίσκομαι έξω από την Ελλάδα τα δικαιώματά μου κατοχυρώνονται από: α) τις σχετικές διατάξεις που περιέχονται στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, β) τις διατάξεις της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΗΕ), και γ) τις άλλες διεθνείς συμβάσεις που έχει επικυρώσει και η χώρα μας με τα περισσότερα κράτη του κόσμου.

4. Έχω το δικαίωμα στην ιδιοκτησία μου και στη χρήση των πόρων του φυσικού περιβάλλοντος. Ποιες υποχρεώσεις περιορίζουν αυτά τα δικαιώματα;

Το ελληνικό Σύνταγμα καθώς και τα Συντάγματα των περισσότερων χωρών

περιορίζουν το δικαίωμα της ιδιοκτησίας για την εξυπηρέτηση των αναγκών του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και του γενικού καλού και συμφέροντος. Έτσι, δεν επιτρέπεται η ανοικοδόμηση σε δασικές εκτάσεις ή σε αρχαιολογικούς χώρους, επιβάλλεται αναγκαστική απαλλοτρίωση για τη διάνοξη αεροδρομίου σε μια περιοχή κτλ. Πέρα από αυτό, ο πολίτης δεν έχει το δικαίωμα να εξαντλεί τους φυσικούς πόρους, αλλά να σέβεται και να προστατεύει τον περιβάλλοντα χώρο και την ιδιοκτησία του.

5. Τι σημαίνει ότι όλα τα δικαιώματα (ατομικά, πολιτικά, κοινωνικά) συνδέονται μεταξύ τους και αποτελούν ένα σώμα δικαιωμάτων; Δώσε παραδείγματα.

Όλα τα δικαιώματα αποτελούν ένα σώμα, δηλαδή ένα πλέγμα, αφού το ένα εξαρτάται από την προστασία των υπολοίπων και όλα μαζί προστατεύουν την αξιοπρέπεια του πολίτη. Για παράδειγμα, το δικαίωμα του ασύλου έχει νόημα μόνο γι' αυτόν που διαθέτει περιουσία, το δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας έχει ουσία μόνο γι' αυτόν που διαθέτει τις προϋποθέσεις για την αξιοποίηση των μέσων που αναπτύσσουν την προσωπικότητα. Ακόμη, ένας πολίτης που δεν μπορεί να εξασφαλίσει τα απαραίτητα για την επιβίωσή του δεν μπορεί να σκέφτεται τη συμμετοχή του στα κοινά αλλά αναγκάζεται να εργαστεί από μικρή ηλικία και έτσι απομακρύνεται από την εκπαίδευση.

6. Η ισότητα που κατοχυρώνει το Σύνταγμα είναι αναλογική. Δώσε παραδείγματα.

Η αναλογική ισότητα είναι η πιο ορθολογική και σωστή. Η πλήρης ισότητα καταντά αδικία. Έτσι, δεν είναι δυνατό να καταβάλλουν τους ίδιους φόρους οι πλούσιοι και οι φτωχοί, αλλά όλοι να πληρώνουν ανάλογα με το εισόδημά τους. Βέβαια, και στην περίπτωση ευνοϊκών μέτρων είναι επόμενο να ωφελούνται πιο πολύ οι πλούσιοι. Επίσης, δεν είναι δίκαιο να αμείβονται όλοι οι εργαζόμενοι εξίσου, αλλά ανάλογα με τα εφόδια και την εργασία που προσφέρουν. Γι' αυτό, η Πολιτεία έχει θεσπίσει το πριμ παραγωγικότητας και έχει χωρίσει τους υπαλλήλους σε Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης (ΥΕ), Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (ΔΕ), Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕ) και Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΠΕ), αμείβοντάς τους ανάλογα.

7. Υπάρχουν περιορισμοί στην ελευθερία του τύπου;

Ειδικά για τον τύπο υπάρχουν στο Σύνταγμα εγγυήσεις που απαγορεύουν κάθε παρέμβαση του κράτους, δηλαδή τη λογοκρισία (προληπτικός ή κατασταλτικός έλεγχος που ασκεί η εξουσία στα ΜΜΕ με σκοπό να εμποδίσει τη διάδοση ιδεών και πληροφοριών αντίθετων με τις επιδιώξεις της). Ωστόσο, η απαγόρευση της λογοκρισίας δεν ισχύει για τον κινηματογράφο, τη ραδιοτηλεόραση και τη φωνογραφία.

Η Πολιτεία έχει συστήσει την ανεξάρτητη αρχή του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου, το οποίο για λόγους δημόσιου συμφέροντος (π.χ. προστασία των παιδιών) επιβάλλει περιορισμούς και ασκεί προληπτικό έλεγχο

(π.χ. ακατάλληλες για παιδιά ταινίες). Επίσης, σύμφωνα με το Σύνταγμα, ο τύπος δεν έχει το δικαίωμα να ανακοινώνει κρατικά μυστικά που σχετίζονται με την ασφάλεια της χώρας ή να προσβάλλει τα σύμβολά της (σημαία, εθνικός ύμνος κτλ.).

Β. Να βάλεις σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση:

Οι βασικές υποχρεώσεις, που περιορίζουν τα δικαιώματα του πολίτη, είναι:

- α. ο σεβασμός των νόμων και των δικαιωμάτων όλων των άλλων
- β. η υπακοή στην κρατική εξουσία
- γ. ο σεβασμός των δικαιωμάτων των ανωτέρων

Σωστή απάντηση είναι το α.

Γ. Να γράψεις στο κενό αριστερά της Α' Στήλης δεδομένων, το γράμμα των δεδομένων της Β' Στήλης που ταιριάζει:

Α'	Β'
απαγόρευση προσηλυτισμού	α. άσυλο κατοικίας
επίδομα πολύτεχνου	β. δικαίωμα εργασίας
επαγγελματική κατάρτιση	γ. θρησκευτική ελευθερία
προστασία ιδιωτικής ζωής	δ. δικαίωμα ισότητας
ίδιος μισθός για ίδια εργασία	ε. δικαίωμα κοινωνικής πρόνοιας

Οι σωστές απαντήσεις είναι:

- γ. θρησκευτική ελευθερία – απαγόρευση προσηλυτισμού
- ε. δικαίωμα κοινωνικής πρόνοιας – επίδομα πολύτεχνου
- β. δικαίωμα εργασίας – επαγγελματική κατάρτιση
- α. άσυλο κατοικίας – προστασία ιδιωτικής ζωής
- δ. δικαίωμα ισότητας – ίδιος μισθός για ίδια εργασία

Δ. Τώρα, χαρακτήρισε τις παρακάτω προτάσεις σωστές ή λανθασμένες, βάζοντας σε κύκλο το αντίστοιχο γράμμα (Σ για τις σωστές και Λ για τις λανθασμένες).

• Τα δικαιώματα του ατόμου δεν έχουν περιορισμούς.	Σ	Λ
• Τα ατομικά δικαιώματα είναι απαράγραπτα.	Σ	Λ
• Ατομικά δικαιώματα ισότητας και ελευθερίας έχουν μόνον οι Έλληνες πολίτες.	Σ	Λ
• Οι αλλοδαποί δε δικαιούνται ίση αμοιβή με τους Έλληνες συναδέλφους τους.	Σ	Λ
• Η παιδεία είναι δωρεάν σε όλες τις βαθμίδες.	Σ	Λ
• Κοινωνικό δικαίωμα εργασίας είναι η υποχρέωση της πολιτείας να εξασφαλίσει για όλους την εργασία που επιθυμούν.	Σ	Λ

• Η προστασία της υγείας περιλαμβάνει και την επανένταξη του ασθενούς.	Σ	Λ
• «Αειφόρος» ανάπτυξη είναι η συνεχής οικονομική ανάπτυξη της χώρας.	Σ	Λ

Οι σωστές απαντήσεις είναι κατά σειρά: Λ, Σ, Λ, Λ, Σ, Λ, Σ, Λ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

1. Να βρείτε στο Σύνταγμα που ισχύει στη χώρα μας διατάξεις που θεσπίζουν δημόσια καθήκοντα.

Κάποιες διατάξεις του Συντάγματος που ισχύει στη χώρα μας θεσπίζουν δημόσια καθήκοντα όπως:

- Η τήρηση του Συντάγματος και των νόμων (άρθρο 120).
- Η αναγνώριση και η προστασία των δικαιωμάτων των άλλων (άρθρο 25).
- Η υπεράσπιση του δημοκρατικού πολιτεύματος (άρθρο 120).
- Η συμμετοχή στις εκλογικές διαδικασίες (άρθρο 4).
- Η υποχρέωση κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης (άρθρο 25).
- Η ένοπλη στράτευση και η συμμετοχή στα φορολογικά βάρη ανάλογα με την οικονομική δυνατότητα του καθενός.

2. Νομίζετε πως σήμερα εφαρμόζεται η αρχή της κοινωνικής ευθύνης και αλληλεγγύης στη χώρα μας;

Η κοινωνική πραγματικότητα μαρτυρεί πως στη χώρα μας, όπως και αλλού, δεν εφαρμόζεται αυτή η αρχή. Ο ατομικισμός που επικρατεί στην καταναλωτική κοινωνία δεν ευνοεί τη συνεργασία, αντίθετα καλλιεργεί συγκρούσεις και ανταγωνισμούς. Επίσης, η φιλοδοξία του ανθρώπου για διάκριση τον ωθεί πολλές φορές να καταπατά τα δικαιώματα των άλλων. Η αδιαφορία για το διπλανό μας, ο εγωκεντρισμός και η φιλαυτία διαμόρφωσαν μια κοινωνία «μοναξιάς» στην οποία όλοι ενδιαφέρονται για τον εαυτό τους και κανένας για τους άλλους. Η καλλιέργεια της συλλογικής συνείδησης των πολιτών και η παιδεία μπορεί να βοηθήσουν στην υπέρβαση αυτής της κατάστασης.

3. Ο Ρήγας Φεραίος στη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έλεγε: «Όλοι οι άνθρωποι, χριστιανοί και Τούρκοι, κατά φυσικόν λόγον είναι ίσοι. Όταν πταίση τινάς, οποιασδήποτε καταστάσεως, ο Νόμος είναι ο αυτός διά το πταίσμα και αμετάβλητος, ήγουν δεν παιδεύεται ο πλούσιος ολιγώτερον και ο πτωχός περισσότερον διά το αυτό σφάλμα, αλλά ίσια-ίσια». Νομίζετε πως ισχύει αυτό σήμερα;

Στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία για διάφορους λόγους αρχίζουν να εμφανίζονται ρατσιστικές αντιλήψεις. Τούτο συνδέεται άμεσα με την παρουσία αλλοδαπών στη χώρα μας και το φόβο που αυτοί προξενούν. Έτσι, πολλοί Έλληνες δε φαίνεται να θεωρούν ίσους τους εαυτούς τους με τους αλλοδαπούς, από την άποψη πως αυτοί δεν πρέπει να έχουν τα ίδια δικαιώματα.

Η ισότητα, η ισονομία και η ισοπολιτεία που αποτελούν αρχές του γνήσιου δημοκρατικού πολιτεύματος και όνειρο των ανθρώπων κάθε εποχής δε φαίνεται να ισχύουν σήμερα. Τα ΜΜΕ καθημερινά φέρνουν στο φως της δημοσιότητας αδικήματα και παρανομίες ισχυρών οικονομικά ή κοινωνικά παραγόντων, χωρίς κανένας από αυτούς να τιμωρείται. Είναι συνηθισμένο το φαινόμενο παιδιά πλούσιων ή όσων πρόσκεινται στα πολιτικά κόμματα να καταλαμβάνουν υψηλές θέσεις στο Δημόσιο, ακόμη και αν υστερούν σε προσόντα έναντι άλλων.

Από την αρχαιότητα οι νόμοι είχαν παρομοιαστεί με τον ιστό της αράχνης που συλλαμβάνει τα μικρά έντομα, ενώ τα μεγάλα και δυνατά τον διατρυπούν και διαφεύγουν. Τούτο σημαίνει πως οι οικονομικά και πολιτικά δυνατοί πάντα βρίσκουν τρόπο να επιβάλλουν το δίκαιό τους. Εξάλλου, η Πολιτεία διακηρύσσει πως όλοι έχουν ίσα δικαιώματα, ωστόσο επιτρέπει, π.χ., την ίδρυση ιδιωτικών σχολείων τα οποία οι ασθενέστερες οικονομικά τάξεις δεν μπορούν να πλησιάσουν. Οπότε, γίνεται αντιληπτό πως η νομική ισότητα δε σημαίνει οπωσδήποτε και πραγματική ισότητα.

4. Για ποιους λόγους η φοροδιαφυγή και η αποφυγή της στράτευσης αποτελούν κατάχρηση δικαιώματος;

Η φοροδιαφυγή αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος, επειδή είναι παράνομη ενέργεια, αφού κάποιος συμμετέχει στις παροχές του κράτους, αλλά δεν καταβάλλει τους φόρους που του αναλογούν. Επομένως, κρίνεται αντικοινωνική η συμπεριφορά του, αφού αυτός που φοροδιαφεύγει δεν εκδηλώνει αλληλεγγύη προς τα άλλα μέλη της κοινωνίας.

Η αποφυγή της στράτευσης, επίσης, είναι παράνομη και αντικοινωνική ενέργεια, αφού παραβιάζονται οι αρχές της αλληλεγγύης και της ισότητας των πολιτών όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

5. Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α' με τα δεδομένα της στήλης Β' που ταιριάζουν.

Α'

1. προσωπική ελευθερία
2. ελεύθερη ανάπτυξη προσωπικότητας
3. ατομική ιδιοκτησία
4. άσυλο κατοικίας
5. αναφορά στις αρχές

Β'

- α. επιλογή επαγγέλματος
- β. προστασία δασών
- γ. απαγόρευση θανατικής ποινής
- δ. Συνήγορος του Πολίτη
- ε. εντολή εισαγγελέα

Οι σωστές αντιστοιχίες είναι: 1-γ, 2-α, 3-β, 4-ε, 5-δ.

6. Να αναφέρετε ηθικές υποχρεώσεις που έχει ο καθένας μας στο σπίτι, στο σχολείο, στη γειτονιά.

Πέρα από τις νομικές, κάθε άτομο έχει και ηθικές υποχρεώσεις:

- Στο σπίτι: να το κρατά καθαρό, να μοιράζεται τις οικιακές εργασίες με τα άλλα μέλη της οικογένειας, να συμβάλλει στα οικονομικά βάρη όσο είναι δυνατό.
- Στο σχολείο: να σέβεται τους συμμαθητές και τους καθηγητές του, να κάνει ησυχία την ώρα του μαθήματος, να είναι συνεπής στις μαθητικές εργασίες κτλ.
- Στη γειτονιά: να σέβεται τις ώρες κοινής ησυχίας, να φροντίζει για την καθαριότητα των δρόμων της, να συμβάλλει στην ασφάλειά της κτλ.

7. Να συγκεντρώσετε πληροφορίες για το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιο-τηλεόρασης;

Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ) ιδρύθηκε το 1989, όταν λειτούργησαν στη χώρα μας οι πρώτοι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί σταθμοί. Οι αρμοδιότητές του κατοχυρώθηκαν με την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001. Στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας του είναι ο έλεγχος της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και η επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης της νομοθεσίας. Το έργο του είναι δύσκολο, γιατί έρχεται σε σύγκρουση με την ελευθερία του Τύπου. Εδρεύει στην Αθήνα και έχει επτά μέλη. Είναι ανεξάρτητη από την κεντρική εξουσία αρχή και τα μέλη του Συμβουλίου διορίζονται από τη Βουλή με βάση την αναλογία εκπροσώπησης των κομμάτων σε αυτή.

8. Νομίζετε πως τα ΜΜΕ μπορούν να αποβούν μέσα υγιούς δημοκρατίας;

Τα ΜΜΕ, ιδιαίτερα τα ηλεκτρονικά και τα δίκτυα επικοινωνίας, με την ενημέρωση και την πληροφόρηση των πολιτών μπορούν να μετατρέψουν τα άτομα σε ενεργούς πολίτες, που είναι προϋπόθεση μιας υγιούς δημοκρατίας. Πέρα από αυτό, τα ΜΜΕ διαμορφώνουν την κοινή γνώμη και την ενεργοποιούν για την επίλυση των προβλημάτων που ανακύπτουν. Ακόμη, ασκώντας έλεγχο στην κεντρική εξουσία και κρίνοντας τις πράξεις των εκπροσώπων της μαθαίνουν και τους πολίτες να κρίνουν, ενώ παράλληλα ενισχύουν τη δημοκρατία. Επίσης, οι πολιτικοί λόγω του διαρκούς ελέγχου των πολιτών γίνονται πιο προσεκτικοί στη λήψη αποφάσεων.

Γενικότερα, η πολυφωνία και ο πλουραλισμός στα ΜΜΕ δεν επιτρέπουν την επιβολή μιας άποψης, πράγμα που θα ισοδυναμούσε με δικτατορία, αλλά καλλιεργούν την ελεύθερη επιλογή και τη διακίνηση ιδεών από την πλευρά των πολιτών. Βέβαια, απαραίτητη προϋπόθεση για όλα αυτά είναι ότι τα ΜΜΕ μάχονται για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των πληροφοριών που παρέχουν.

9. Να γράψετε μια παράγραφο που να αναφέρεται στα αποτελέσματα της ανεργίας.

Η ανεργία έχει ολέθριες συνέπειες τόσο για το άτομο όσο και για την κοινωνία. Ο άνεργος δεν μπορεί να εξασφαλίσει τα απαραίτητα για την επιβίωσή του, ούτε των μελών της οικογένειάς του, ενώ αποφεύγει και τη δημιουργία οικογένειας. Ζει σε άθλιες συνθήκες και παραμελεί την πνευματική του καλλιέργεια. Στρέφει το ενδιαφέρον του στα υλικά αγαθά που του λείπουν και αδιαφορεί για τα υπόλοιπα. Πέρα από αυτό, ο άνεργος χάνει την αυτοεκτίμησή του, θεωρεί τον εαυτό του κατώτερο από τους άλλους, αισθάνεται ζήλια ή φθόνο γι' αυτούς και γίνεται αντικοινωνικός. Μερικές φορές μάλιστα αναγκάζεται να καταφύγει στην απάτη και στο έγκλημα για να επιβιώσει.

Η ανεργία, επίσης, βλάπτει και την κοινωνία, γιατί την αναγκάζει να μην αξιοποιεί το έμπυχο εργατικό δυναμικό που διαθέτει, να καταβάλλει επιδόματα στους ανέργους και να έρχεται πολλές φορές σε σύγκρουση μαζί τους στη διάρκεια διαδηλώσεων και διαμαρτυριών, προκειμένου να διατηρήσει την τάξη.

10. Νομίζετε ότι τα δικαιώματα της προστασίας του περιβάλλοντος και της εργασίας ικανοποιούνται σήμερα;

Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Το Σύνταγμα αναγνωρίζει τη μεγάλη σημασία που έχει αυτό στη ζωή και στην ανάπτυξη του ανθρώπου, αφού το φυσικό περιβάλλον καθορίζει έως ένα σημείο την ποιότητα ζωής, ενώ το πολιτιστικό συντηρεί την ιστορική μνήμη και την ταυτότητα του λαού.

Σήμερα, όμως, στο όνομα της ανάπτυξης καταστρέφονται τα δάση, μολύνονται οι θάλασσες, οι ποταμοί και οι λίμνες, εξαφανίζονται είδη από το ζωικό και το φυτικό βασίλειο, ρυπαίνεται η ατμόσφαιρα των πόλεων, με αποτέλεσμα να απειλείται η υγεία των ανθρώπων. Επίσης, βλέπουμε να φθείρονται τα μνημεία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και με την πρόχειρη ανοικοδόμηση να υποβαθμίζεται το οικιστικό περιβάλλον. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι η υποβάθμιση του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος υπονομεύει την αξιοπρεπή διαβίωση του ανθρώπου.

Το ίδιο συμβαίνει και με το δικαίωμα της εργασίας. Η εργασία αποτελεί δικαίωμα του κάθε πολίτη και υποχρέωση του κράτους, το οποίο οφείλει να προστατεύει αυτό το δικαίωμα και να εξασφαλίζει θέσεις εργασίας για όλους. Όμως σήμερα το κράτος δε φαίνεται να ανταποκρίνεται με επιτυχία στην υποχρέωσή του αυτή. Έτσι, τα ποσοστά ανεργίας αυξάνονται ακόμη και στην κατηγορία των πτυχιούχων, η συνδικαλιστική ελευθερία των εργαζομένων περιορίζεται με επιστρατεύσεις και παραπομπή τους στα δικαστήρια, οι απεργίες καταστέλλονται και έτσι ούτε διαφυλάσσονται ούτε προάγονται τα οικονομικά συμφέροντα των εργαζομένων. Επίσης, πολλές περιπτώσεις αναγκαστικής εργασίας και εκμετάλλευσης παιδιών και γυναικών έρχονται στο φως της δημοσιότητας, ενώ η αρχή της ίσης αμοιβής στην εργασία μεταξύ ανδρών και γυναικών καταστρατηγείται και η κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων διέρχεται κρίση. Γενικά, σήμερα όλο και περισσότεροι άνθρωποι αδυνατούν να αναπτύξουν δραστηριότητα προκειμένου να εξασφαλίσουν τα απαραίτητα για μια αξιοπρεπή διαβίωση.

11. Να αναζητήσετε και να καταγράψετε όσες ανεξάρτητες αρχές λειτουργούν στη χώρα μας για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών.

Στη χώρα μας σήμερα λειτουργούν οι εξής ανεξάρτητες αρχές για την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών:

- Το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ). Λειτουργεί από το 1994 και έχει ως σκοπό την αξιοκρατική και νόμιμη επιλογή του προσωπικού του δημόσιου τομέα και τον έλεγχο της νομιμότητας των διαδικασιών της πρόσληψης τακτικού προσωπικού και εποχικών υπαλλήλων σε φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα.
- Το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ). Λειτουργεί από το 1989 και έχει ως σκοπό τον έλεγχο των εκπομπών της ραδιοφωνίας και της τηλεόρασης και την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης της σχετικής νομοθεσίας.

- Η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ). Λειτουργεί από το 2003 και έχει ως σκοπό την έκδοση κανονισμού για τη διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών, τον έλεγχο των εταιρειών και την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παραβάσεων και την παραλαβή βουλευμάτων των δικαστικών αρχών για άρση του τηλεφωνικού απορρήτου.
- Η Αρχή Προστασίας των Προσωπικών Δεδομένων (ΑΠΠΔ). Λειτουργεί από το 1997 και έχει ως αποστολή την προστασία των προσωπικών και ευαίσθητων στοιχείων των πολιτών.
- Ο Συνήγορος του Πολίτη. Λειτουργεί από το 1997 και έχει ως σκοπό τη διαμεσολάβηση ανάμεσα στον πολίτη και στο κράτος για την επίλυση διαφορών που ανακύπτουν.
- Ο Συνήγορος του Καταναλωτή. Λειτουργεί από το 2004 και έχει ρόλο διαμεσολαβητή ανάμεσα στον πολίτη και στις ιδιωτικές επιχειρήσεις για την επίλυση σχετικών διαφορών και τη γνωμοδότηση νομοθετικών αλλαγών για την προστασία του καταναλωτή.
- Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ). Λειτουργεί από το 1992 και έχει ως αρμοδιότητες την έκδοση αδειών για τηλεπικοινωνιακές και ταχυδρομικές εταιρείες, τον έλεγχο του φάσματος των συχνοτήτων, τον έλεγχο των τιμολογίων και των κεραιών και την επιβολή προστίμων.
- Ο Μεσολαβητής Τραπεζικών και Επενδυτικών Υπηρεσιών. Λειτουργεί από το 1999 με κύριο σκοπό την εξωδικαστική επίλυση των διαφορών που αναφύονται μεταξύ των τραπεζών και των πελατών τους.

12. Με ποιους τρόπους νομίζετε πως οι μαθητές μπορούν να συμβάλλουν στην ήπια ανάπτυξη;

Οι μαθητές μπορούν να συμβάλλουν στην ήπια ανάπτυξη και στην προστασία του περιβάλλοντος προσέχοντας τον τρόπο μετακίνησής τους, τις αγορές τους, τη χρήση κατάλληλων συσκευών στο σπίτι κτλ. Συγκεκριμένα, μπορούν να χρησιμοποιούν ηλιακούς συσσωρευτές και λάμπες χαμηλής ενέργειας, να συλλέγουν βρόχινο νερό, να χρησιμοποιούν μαζικά μέσα μεταφοράς (λεωφορεία, τραμ, μετρό) για τη μετακίνησή τους ή ποδήλατα, να συμμετέχουν στις οικολογικές οργανώσεις και σε συμβούλια που λαμβάνουν σχετικές αποφάσεις, να συνεργάζονται με τους κατοίκους της γειτονιάς τους για τη συλλογική αντιμετώπιση παρόμοιων προβλημάτων.

13. Να βρείτε ημερομηνίες που η διεθνής κοινότητα έχει αφιερώσει στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να τις παρουσιάσετε στην τάξη.

Οι διεθνείς οργανισμοί έχουν αφιερώσει ορισμένες ημέρες του χρόνου υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με σκοπό τον προβληματισμό και την ευαισθητοποίηση των πολιτών. Τέτοιες ημερομηνίες είναι:

Σεπτέμβριος	Η Τρίτη μετά τη δεύτερη Δευτέρα του μήνα ως Ημέρα ειρήνης 16η Διεθνής ημέρα για την προστασία του όζοντος
Οκτώβριος	1η Διεθνής ημέρα για την τρίτη ηλικία

	5η Παγκόσμια ημέρα καθηγητών 17η Παγκόσμια ημέρα για την εξάλειψη της φτώχειας 24η Ημέρα Ηνωμένων Εθνών
Νοέμβριος	9η Διεθνής ημέρα ενάντια στο φασισμό 11η Διεθνής ημέρα επιστήμης και ειρήνης 16η Διεθνής ημέρα ανοχής 20ή Ημέρα του παιδιού 25η Ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών
Δεκέμβριος	1η Ημέρα κατά του AIDS 2η Διεθνής ημέρα κατά της δουλείας 3η Διεθνής ημέρα για τα άτομα με αναπηρίες 5η Διεθνής ημέρα κοινωνικού εθελοντισμού 10η Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 18η Ημέρα Προσφύγων
Φεβρουάριος	20ή Ημέρα αντίστασης χωρίς βία 21η Διεθνής ημέρα μητρικής γλώσσας
Μάρτιος	8η Ημέρα της γυναίκας 21η Παγκόσμια ημέρα κατά των φυλετικών διακρίσεων 22α Παγκόσμια ημέρα των υδάτινων πόρων
Απρίλιος	7η Παγκόσμια ημέρα υγείας 8η Παγκόσμια ημέρα για τους Ρομ 22α Παγκόσμια ημέρα της γης 30ή Ημέρα μνήμης του ολοκαυτώματος
Μάιος	1η Εργατική Πρωτομαγιά 3η Παγκόσμια ημέρα για την ελευθερία του Τύπου 8η Ημέρα του Ερυθρού Σταυρού 15η Παγκόσμια ημέρα για την οικογένεια 31η Παγκόσμια ημέρα κατά του καπνίσματος
Ιούνιος	4η Διεθνής ημέρα για ανήλικα θύματα βίας 5η Παγκόσμια ημέρα περιβάλλοντος

**ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΩΡΙΑΙΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ
«ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ» (ΒΙΒΛΙΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ)****ΘΕΜΑ 1**

Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες, κυκλώνοντας το αντίστοιχο γράμμα (Σ για τις σωστές και Λ για τις λανθασμένες). Στη συνέχεια στην κενή σειρά που ακολουθεί να αναδιατυπώσετε τις λανθασμένες προτάσεις, ώστε να γίνουν σωστές.

1. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει τα δικαιώματα της προσωπικής ελευθερίας μόνο για τους Έλληνες πολίτες.	Σ	Λ
2. Η προστασία του περιβάλλοντος έχει σήμερα διεθνή χαρακτήρα.	Σ	Λ
3. Το Σύνταγμα απαγορεύει κάθε παρέμβαση του κράτους στον τύπο και τη ραδιοτηλεόραση.	Σ	Λ
4. Τα δικαιώματα προστατεύονται μόνον από το Σύνταγμα.	Σ	Λ

Οι σωστές απαντήσεις είναι:

1-Λ Το Σύνταγμα κατοχυρώνει το δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας για όλους τους πολίτες που ζουν στη χώρα μας.

2-Σ

3-Λ Το Σύνταγμα απαγορεύει τη λογοκρισία στον κινηματογράφο, στη φωτογραφία, στη ραδιοφωνία και στην τηλεόραση. Ωστόσο, η Πολιτεία επιβάλλει περιορισμούς και προληπτικό έλεγχο σε αυτά τα ΜΜΕ για λόγους εθνικής ασφάλειας και δημόσιου συμφέροντος και γι' αυτό έχει θεσμοθετήσει το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης.

4-Λ Τα δικαιώματα προστατεύονται σε τοπικό επίπεδο από την εθνική νομοθεσία (Σύνταγμα), σε ευρωπαϊκό από τις αντίστοιχες διατάξεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και σε διεθνές από τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΟΗΕ) και άλλες διεθνείς συμβάσεις.

ΘΕΜΑ 2

Να γράψετε στο κενό αριστερά της Α' Στήλης δεδομένων το γράμμα των δεδομένων της Β' Στήλης που ταιριάζει.

Α'	Β'
1...δικαίωμα ισότητας	α. αειφόρος ανάπτυξη
2...δικαίωμα προσωπικής ελευθερίας	β. απαγόρευση προσηλυτισμού
3...θρησκευτική ελευθερία	γ. απαγόρευση λογοκρισίας
4...προστασία περιβάλλοντος	δ. ενημέρωση πολίτη
5...δικαίωμα εργασίας	ε. θετικά μέτρα για γυναίκες
6...δικαίωμα αναφοράς στις αρχές	στ. απαγόρευση θανατικής ποινής
	ζ. επαγγελματική κατάρτιση

Οι σωστές απαντήσεις είναι:

ε. θετικά μέτρα για γυναίκες – δικαίωμα ισότητας

- στ. απαγόρευση θανατικής ποινής – δικαίωμα προσωπικής ελευθερίας
- β. απαγόρευση προσηλυτισμού - θρησκευτική ελευθερία
- α. αειφόρος ανάπτυξη – προστασία περιβάλλοντος
- ζ. επαγγελματική κατάρτιση - δικαίωμα εργασίας
- δ. ενημέρωση πολίτη – δικαίωμα αναφοράς στις αρχές

ΘΕΜΑ 3

Να απαντήσετε σύντομα στις παρακάτω ερωτήσεις.

1. «Τα κοινωνικά δικαιώματα είναι υποχρεώσεις του κράτους για παροχές στους πολίτες» Να αναφέρεις τέτοιες παροχές που προβλέπει το Σύνταγμα.

Το κράτος έχει την υποχρέωση να παρέχει στους πολίτες του δωρεάν παιδεία, να εξασφαλίζει θέσεις εργασίας για όλους, να προστατεύει την υγεία τους, να προστατεύει το περιβάλλον, να μεριμνά για τη στέγασή τους, την κοινωνική τους ασφάλιση, να προστατεύει την οικογένεια και τη μητρότητα και να προνοεί για τις ευπαθείς ομάδες, όπως οι άνεργοι, οι ανάπηροι, οι ηλικιωμένοι κτλ.

2. Διάλεξε δύο από τα δικαιώματα που έμαθες. Περιέγραψε το περιεχόμενό τους και στη συνέχεια να καταγράψεις πώς περιορίζονται από το αίσθημα κοινωνικής ευθύνης και το νόμο.

Ένα ατομικό δικαίωμα που αναγνωρίζει το Σύνταγμα στον πολίτη είναι το δικαίωμα της ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με αυτό, κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να αναπτύσσει δραστηριότητες που του δίνουν τη δυνατότητα να δημιουργήσει κάποια περιουσία, κινητή ή ακίνητη, για τον ίδιο και τα παιδιά του. Όμως τα περισσότερα Συντάγματα προβλέπουν περιορισμό αυτού του δικαιώματος για τις ανάγκες του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και του γενικού συμφέροντος. Έτσι, ο πολίτης δεν έχει το δικαίωμα να καταπατά δημόσιες εκτάσεις, να οικοδομεί σε δασώδεις περιοχές ή να αρνείται την απαλλοτρίωση για τη διάνοξη δρόμων που εξυπηρετούν το κοινό καλό. Βέβαια, και το αίσθημα της αλληλεγγύης και της κοινωνικής ευθύνης επιβάλλουν στον πολίτη να μη χρησιμοποιεί παράνομους τρόπους ή να καταχράται το δικαίωμά του για να αυξήσει την περιουσία του.

Άλλο κοινωνικό δικαίωμα που αναγνωρίζει το Σύνταγμα στον πολίτη είναι η παιδεία. Η Πολιτεία έχει την υποχρέωση να παρέχει στους πολίτες δωρεάν παιδεία και στις τρεις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Έτσι, χορηγεί δωρεάν βιβλία και συγγράμματα, απαγορεύει την καταβολή διδάκτρων, ιδρύει βιβλιοθήκες, ενισχύει οικονομικά τους απόρους κτλ. Όμως, οι νόμοι και το Σύνταγμα προβλέπουν κάποιους περιορισμούς και εισάγουν εξετάσεις για την προαγωγή από τη μία τάξη στην άλλη και θέτουν κάποιες προϋποθέσεις για τη λήψη των επιδομάτων. Από την άλλη πλευρά, το αίσθημα κοινωνικής ευθύνης και αλληλεγγύης επιβάλλει στους μαθητές το σεβασμό προς τα βιβλία που δανείζονται από τη βιβλιοθήκη του σχολείου, την ευσυνειδητή εκπλήρωση των σχολικών υποχρεώσεών τους, τη φροντίδα για την καθαριότητα των σχολικών χώρων κτλ.

Πηγή : Αθανάσιος Φραγκούλης
Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή
Γ' Γυμνασίου